

بررسی آسیب های ازدواج در عدم توجه به معنویت از دیدگاه قرآن و روایات

زهرا مختاری

طلبه سطح دو کارشناسی، حوزه علمیه ام البنین خدیجه کبری(س) شهرستان هیرمند

چکیده

معنویت به زندگی انسان معنا می بخشد به طوری که در خانواده ای که ایمان اصل قرار داده شود و محور زندگی مشترک بر معنویت قرار بگیرد و زندگی مشترک بر پایه معیارهایی که اسلام و قرآن عنوان می کنند، پایه ریزی شود، دستیابی به ازدواج موفق امکان پذیر شده و موجب خوشنودی خداوند و پیامبر اسلام(ص) و همچنین، تحسین دیگران می شود. بنابراین هدف از انجام این تحقیق، بررسی آسیب های ازدواج در عدم توجه به معنویت از دیدگاه قرآن و روایات با استفاده از روش توصیفی- مروری و منابع معتبر کتابخانه ای بوده است. نتایج یافته های تحقیق بیانگر آن است که، بی اعتنایی و بی توجهی افراد به معنویت می تواند مشکلات و موانعی را در زندگی مشترک ایجاد کند چراکه این نوع روابط بسیار سست و شکننده اند و رابطه ها هر روز کمرنگ تر می شود، طرفین خود را ملزم به رعایت تعهدات اخلاقی نمی بینند، خود را در چهارچوب ازدواج و خانواده قرار نمی دهند، دچار لغزش و اشتباه می شوند، به خواسته های یکدیگر توجهی ندارند و در این صورت است که عملکردها موجب مخالفت طرفین می شود.

واژگان کلیدی: قرآن، معنویت، ازدواج.

مقدمه

ازدواج در فرهنگ اسلامی، پیوندی مقدس است که موجب حفظ دین، (عاملی، ۱۴۱۲). افزایش ثواب عبادات، و به وجود آوردن مودت و رحمت است. ازدواج همچنین عاملی مؤثر در حفظ پاک دامنی و طهارت دل هاست. رسول گرامی (صلی الله علیه وآله) می فرماید: (نوری طبرسی، ۱۴۰۸). هر کس می خواهد خدا را در حال پاکیزگی و طهارت ملاقات کند به وسیله ازدواج عفت پیشه سازد؛ به وسیله ازدواج، یکی از سرکش ترین نیروها یعنی غریزه جنسی، ارضا شده، میل به انحراف در انسان کاهش می یابد و در واقع، هوای نفس، که منشأ بسیاری از ناهنجاری هاست، تا حد زیادی مهار می گردد و مهار هوای نفس از یک سو، و رحمت و مودت الهی که در ازدواج حاصل می شود از سوی دیگر، موجب کمال نفس و نورانیت دل می گردد؛ زیرا کسی که به طرف گناه و ناهنجاری نرود و مشمول عنایات الهی باشد، به نورانیت درون و قلب نایل می گردد.

می توان گفت، یکی از مهم ترین حوزه های زندگی هر انسانی که می تواند زمینه رسیدن به سعادت و یا شقاوت او را در دنیا و آخرت، فراهم کند، زندگی زناشویی است. عوامل بسیاری وجود دارد که می تواند تهدیدی برای داشتن یک زندگی زناشویی برخوردار از رحمت و خوشبختی باشد. امروزه کیفیت زندگی زناشویی یکی از موضوعات مورد علاقه بسیاری از پژوهشگران در سراسر دنیا است و به عنوان یک موقعیت روان شناختی یک جنبه مهم و پیچیده از رابطه زناشویی است (افوو و همکاران، ۲۰۱۳). کیفیت ارتباط زوجین با شادمانی، بهزیستی ذهنی و رضایت از زندگی رابطه مثبت و با افسردگی و استرس رابطه منفی دارد (دمیر ۲۰۱۸). احساس ارزشمندی، پذیرفته شدن توسط شریک صمیمی و احساس امنیت، رضایت از رابطه زوجین را پیش بینی می کند (براندت، ۲۰۲۰). بنابراین، آشفتگی در روابط زناشویی به آن دسته از الگوهای تعاملی اشاره دارد که موجب اختلال در عملکرد شناختی، رفتاری، عاطفی و هیجانی در زوجین می شود. در واقع، مشکلات ازدواج مولد توقعات عجیب انسان ها است، که برخی از آنها را خانواده ها ایجاد می کنند. و تعدادی مولود عوامل محیطی و تحولات پر سرعت عصر جدید هستند. جوانان نیز خواسته یا ناخواسته آنها را پذیرفته، و در برابرشان تسلیم شده اند. از انجام مقدمات پر دردسر عقد و عروسی گرفته تا مهریه های سنگین و تهیه وسایل زندگی و مسکن. از این رو ضرورت دارد به این موضوع (سبک ازدواج مطلوب) به صورت ویژه پرداخته شود؛ لذا با توجه به اینکه قرآن کریم منبع وحی الهی است که برای هدایت از جانب پروردگار نازل شده است. همه آنچه موجب هدایت و سعادت آدمی است در این کتاب عظیم و والا وجود دارد و موانع رسیدن به سعادت و چگونگی رفع آن نیز به تفصیل تبیین شده است (یونس/۵۷، اسراء/۸۲، فصلت/۴۴). هدف از انجام این پژوهش بررسی آسیب های ازدواج در عدم توجه به معنویت از دیدگاه قرآن و روایات بوده است.

معنویت و دین در خانواده

معنویت با همه جنبه های زندگی خانوادگی پیوند عمیقی دارد. زندگی خانواده ها و زوج ها با ارزش های معنوی و دینی آنها شکل می گیرد که این امر آثاری بر سطوح رفتاری، عاطفی دارد. نظام خانواده ممکن است به طور مثبت یا منفی متأثر از معنویت و دین باشد؛ البته دین در روابط خصوصی خانواده نقش دارد، ولی ممکن است سبب بروز تعارض در روابط گردد. هر دینی، قواعد و الگوهایی برای تحولات خانواده، مسائل جنسی، والدگری و توزیع قدرت میان زوج ها در اختیار قرار می دهد. (روسا و همکاران، ۲۰۱۰).

پژوهش های فراوانی تأثیر باورها، اعمال و کارهای عبادی را بر کارکرد خانواده، سبک های والدینی، پویایی های خانواده و روابط میان نسلی، بررسی کرده است. پژوهشگران، تطابق گستره وسیعی از سنت های ایمانی را با خانواده های معاصر دریافته

اند. یافته‌ها در مورد خانواده‌های بسیار مذهبی، نقش دین را در تعارض‌های زناشویی و تعامل‌های ولد - فرزند بررسی کرده است.

راهکارهای گسترش معنویت در خانواده

بهترین راهکارهایی که زمینه ایجاد فضای معنوی و حاکمیت دین در رفتار و اعتقادات اعضای خانواده را فراهم می‌نماید، عبارت‌اند از:

- تشکیل خانواده بر مبنای اخلاق و معنویت

بر اساس تعالیم اسلامی، ایمان و داشتن باورهای دینی، مهم‌ترین معیار در انتخاب همسر محسوب می‌شود. این شرط، یک ملاک مطلق است؛ زیرا اگر فردی فاقد ایمان و اعتقادات دینی باشد، هرچند از ویژگی‌های دیگری مانند زیبایی، اصالت خانوادگی، ثروت یا تحصیلات برخوردار باشد، همسر مناسبی نیست. قرآن کریم فرموده: «وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ وَلَأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ؛ و با زنان مشرک ازدواج نکنید؛ تا زمانی که ایمان بیاورند. قطعاً کنیز باایمان، از زن آزاد مشرک، بهتر است؛ هرچند از زیبایی، مال و موقعیت او[شما را خوش آید و زنان باایمان را به ازدواج مردان مشرک درنیاورید؛ تا زمانی که ایمان آورند. مسلماً برده باایمان، از مرد آزاد مشرک، بهتر است؛ هرچند از زیبایی، مال و موقعیت او[شما را خوش آید». بر اساس مضمون آیه، ازدواج با فرد غیردین‌دار، انسان را از سعادت اخروی باز می‌دارد؛ زیرا ایمان و باورهای دینی، به‌عنوان نگرش اصلی و محوری، بر تمام ابعاد و شخصیت افراد اثرگذار است و دیدگاه‌های او را نسبت به شغل، ازدواج، تحصیل و حتی اموری مانند نوع تفریح و نوع علاقه و گرایش تحت تأثیر قرار می‌دهد.

- انجام واجبات دینی و ترک محرمات

از جمله مهم‌ترین راهکارها در زمینه توجه به امور معنوی خانواده، انجام واجبات دینی و پرهیز از محرمات است؛ هم در عرصه خانواده و هم در محیط جامعه. برای مثال، یکی از واجبات دینی به‌دست‌آوردن رزق حلال و پرداخت خمس و زکات است که به تعبیر روایات، تأثیر مستقیمی بر هدایت یا ضلالت فرزندان دارد. در سوره مؤمنون آمده است: «يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا؛ ای فرستادگان! از غذاهای پاک بخورید و عمل صالح انجام دهید». با توجه به ترتیب دو جمله «از غذاهای پاکیزه بخورید» و «عمل صالح انجام دهید»، می‌توان گفت که غذای حلال، زمینه را برای انجام اعمال صالح فراهم می‌کند. در مورد واجبات عبادی مانند نماز و روزه نیز به‌وضوح دیده می‌شود که در خانواده‌هایی که انجام این فرایض جایگاه خاص خود را دارد، به‌خودی‌خود، گرایش اعضا به امور معنوی بیشتر است و احتمال گرایش فرزندان نیز به گناه، کمتر است. بنابراین، نمی‌توان انتظار داشت هنگامی که گناهای نظیر استفاده از مال حرام، توجه غیرمشروع به مسائل جنسی و بی‌توجهی به انجام واجبات و ترک محرمات در خانواده وجود دارد، فضای خانواده نیز توأم با معنویت و یاد خدا باشد. در برخی روایات به تأثیر گناه در کاهش امور معنوی اشاره شده است. در روایتی آمده، شخصی از امیرمؤمنان، امام علی(ع) سؤال کرد: چرا من از شب‌خیزی و خواندن نافله سحر محروم هستم؟ حضرت فرمود: «أَنْتَ رَجُلٌ قَدْ قَيَّدَتْكَ ذُنُوبُكَ؛ تو مردی هستی که گناهانت، دست‌وپایت را به غل و زنجیر بسته‌اند» (کلینی، ۱۳۶۳).

- معرفی الگوهای معنوی و اخلاقی

یکی از اصول مهم روان‌شناسی تربیتی، وجود الگوهای مناسب است. دستگاه آفرینش نیز با توجه به نیازهای انسان در مسیر کمال‌یابی، حس تقلید و همانندگرایی را در وجود بشر قرار داده است. برای مثال، کودکان به‌طور ناخودآگاه، برای پُر کردن خلأ ذهنی خود، از بزرگ‌ترها تقلید می‌کنند و از آنچه در محیط زندگی رخ می‌دهد، تأثیر می‌پذیرند. (صانعی، ۱۳۷۹).

زندگی بزرگان اسلام، مانند رسول اکرم(ص) و ائمه(ع) : که همواره رفتار و منشی الهی داشتند، الگویی مناسب برای کسانی است که می خواهند خانواده‌ای موفق و سعادتمند و توأم با آرامش داشته باشند. گاهی والدین یا یکی از همسران، در مواجهه با تنش ها و مشکلاتی که در خصوص اعضای خانواده به وجود می آید، عنان اختیار از کف می دهند؛ درحالی که معصومان(ع) : در زندگی خود با حفظ قواعد دینی، همواره با رفق و مدارا با خطاهای دیگران مواجه می شدند. امام سجاد(ع) گذشت از خطای همسر را یکی از حقوق وی عنوان کرده، می فرماید: «أَمَّا حَقُّ الزَّوْجَةِ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ جَعَلَهَا لَكَ سَكَنًا وَأُنْسًا... إِذَا جَهِلْتَ عَفَوْتَ عَنْهَا» (شیخ حرّ عاملی، ۱۴۱۶). حق زن بر تو آن است که بدانی خداوند او را برای تو مایه انس و آرامش قرار داد... هنگامی که از سر نادانی مرتکب خطا شد، او را عفو نمایی».

الگوگیری از سیره معصومان: بسیاری از تنش ها را از بین می برد و به اجرای احکام و قواعد اخلاقی اسلام می انجامد و موجب بروز گرایش بیشتر به مسائل دینی می گردد. همچنین، فرزندان بیش از آنکه به واسطه گفتار و دستورات والدین به امور معنوی سوق پیدا کنند، از مشاهده رفتارهای آنان آموزش می بینند.

رهبر معظم انقلاب فرموده است: «آنچه که آن وقت (دوران نوجوانی) برای من مطرح بود و عملاً وجود داشت، این بود که اهل دعا و ذکر و دعا‌های مأثور و اعمالی که وارد شده بود، بودم؛ مثلاً یادم است هنوز بالغ نبودم که اعمال روز عرفه را به جا آوردم... آن وقت، من یادم است که با مادرم - چون مادرم هم خیلی اهل دعا و توجّه و اعمال مستحبی بود - می رفتیم یک گوشه حیاط که سایه بود، منزل ما حیاط کوچکی داشت، آنجا فرش پهن می کردیم، چون مستحب است که زیر آسمان باشد، هوا گرم بود... روزها نسبتاً بلند بود. در آن سایه می نشستیم و ساعت‌های متمادی، اعمال روز عرفه را انجام می دادیم. هم دعا داشت، هم ذکر و هم نماز. مادرم می خواند، من و بعضی از برادر و خواهرها هم بودند، می خواندیم. دوره جوانی و نوجوانی من، این گونه بود؛ دوره انس با معنویات و با دعا و نیایش».

– برداشت صحیح از دین

شاید بتوان از جمله علل دین گریزی، به ویژه نسل جوان راه، نگرش غلطی دانست که در زمینه دنیاگریزی و عدم توجه به جنبه های مادی زندگی انسانی، برای آن ها ایجاد شده است. برخی افراد متدین، به اشتباه، ترک دنیا و عزلت گزینی را موجب رشد و تعالی خود و دیگران می دانند؛ درحالی که انسان، آمیخته ای از معنویت و مادیت است و تأمین نیازهای مادی و توجه به تفریحات سالم در کنار نیازهای معنوی و انجام فرایض دینی، از نیازهای ضروری آدمی است. به عنوان مثال، رعایت زیبایی ظاهری و آراستگی، امری است که بسیار مورد توجه پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار: بوده است؛ چنان که در روایت آمده است، پیامبر(ص) برای بوی خوش (عطر)، بیش از خوراک هزینه می کرد(کلینی، ۱۳۶۳).

پیا وجود این، برخی والدین به دلیل عدم درک صحیح از دین، آراستگی ظاهری جوانان را که در سنین خاصی به اوج خود می رسد، نمی پسندند و گاه درگیری هایی میان آن ها در این زمینه به وجود می آید؛ درحالی که در سیره ائمه: توجه به خواست ها و تمایلات جوانی مورد توجه بوده است؛ مثلاً امام علی(ع) از میان دو لباس، یکی از آن ها که برازنده تر و بهتر بود، به غلامش قنبر بخشید و جامه دیگر را برای خود برداشت و فرمود: «تو جوانی و این لباس نو، برای تو زیبنده تر است».(ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹).

– مدیریت رسانه ها

«رسانه» در لغت، به معنا رساندن است که امروزه مهم ترین و قدرتمند ترین وسیله انتقال فرهنگ ها و افکار گوناگون به شمار می رود و شامل ابزارهایی همچون روزنامه ها، مجلات، رادیو، تلویزیون، ماهواره، اینترنت، سی دی ها، ویدئو و مانند آن می باشد. این رسانه ها با اندک هزینه ای می توانند در همه جا حضور داشته باشند. با این شرایط، در صورت عدم مدیریت صحیح در

استفاده از آن‌ها، کاربران رسانه تحت تأثیر افکار، عقاید و سبک زندگی معرفی شده از این طریق، قرار می‌گیرند؛ حتی گاهی دیده می‌شود که همین رسانه‌ها تربیت نسلی را بر عهده می‌گیرند. به عنوان مثال، دیدن یک فیلم یا مطالعه یک کتاب، می‌تواند عقیده و نگرش جوانان یا نوجوانان را نسبت به اخلاق دینی و شرایط زندگی دگرگون نماید. در واقع، در صورت عدم کنترل بر زمان استفاده و انتخاب نوع رسانه، به گونه‌ای فرهنگ حاکم بر خانواده را تغییر داده‌ایم.

در مورد برخی رسانه‌ها مانند ماهواره، گفتنی است که در جامعه ایران با وجود هجومی‌های فرهنگی فراوان از سوی دشمنان، این رسانه بیشتر به عنوان ابزاری بر ضد ارزش‌های دینی و اسلامی حضور دارد. از سال ۲۰۰۵م به بعد، موج گسترده‌ای برای راه اندازی شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان ایجاد شد و در پی آن، ده‌ها شبکه فیلم و سریال‌های جذاب، مد و لباس، برنامه‌های تلویزیونی موسیقی و هرزه‌نگاری، با هدف اثرگذاری بر مناسبات فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران به راه افتاد. شفیع‌سروستانی، (۱۳۹۱).

برخی از اهداف این برنامه‌ها که مخاطب اصلی آن خانواده‌ها هستند، عبارت است از: ترویج خشونت، آسان‌سازی روابط دختر و پسر، ترویج آزادی‌های جنسی، راحت جلوه دادن طلاق و شیرین نشان دادن زندگی پس از طلاق، عادی‌سازی خیانت همسران، بی‌بندوباری و نوشیدن مشروبات الکلی. همه این امور، به معنای حذف دین و معنویت از عرصه زندگی است. همچنین، تغییر در سبک‌های زندگی به ویژه حجاب، از مهم‌ترین اهداف این نوع برنامه‌های ماهواره‌ای به شمار می‌رود. (کاوند، ۱۳۸۷).

استفاده از پایگاه‌های اینترنتی، امروزه به یکی از مهم‌ترین سرگرمی‌ها یا نیازمندی‌های افراد جامعه تبدیل شده است، البته اموری مانند ایجاد دولت الکترونیک و دسترسی به اطلاعات پژوهشی، از جمله آثار ارزشمند این پدیده است، اما در کنار آن، اینترنت توانسته است سبک زندگی بسیاری از افراد را به شکل منفی تغییر دهد؛ زیرا دسترسی به مسائل غیراخلاقی، دوستی‌های اینترنتی و اشاعه برخی مفاسد اجتماعی نیز از پیامدهای اینترنت بوده است. یکی از مطالعات در مورد مسائل غیراخلاقی در چت روم‌ها نشان داد بیشتر کسانی که با آن‌ها مصاحبه شده بود، هنگام چت به مسائل جنسی و بحث درباره آن می‌پردازند (ربیعی و رضایا، ۱۳۹۱).

مهم‌ترین عوامل کاهش معنویت در خانواده

الف. ضعف باورهای دینی

همه جهت‌گیری‌ها و اعمال انسان در زندگی، بر اساس باورها و اعتقادات اوست. اگر باورها در زندگی فردی و اجتماعی، بر اساس عقاید صحیح و در مسیر اهداف آفرینش باشد، زندگی توأم با سلامت و سعادت خواهد بود. از مهم‌ترین اعتقادات در زندگی انسان که به طور مستقیم بر زندگی خانوادگی تأثیرگذار است، خداباوری، اعتقاد به معاد و در نظر گرفتن آموزه‌های دینی در مسائل مختلف زندگی است. بر این اساس، مهم‌ترین عامل ضعف باورهای دینی در خانواده را می‌توان این گونه برشمرد:

۱. ضعف خداباوری

مهم‌ترین اعتقاد دینی، ایمان به خدا و احساس حضور او در تمام لحظات زندگی است. به تعبیر قرآن، انسان مؤمن، همواره خدا را همراه و شاهد بر اعمال خود می‌داند؛ وَتَحَنُّنٌ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ؛ و ما به او از رگ قلبش نزدیک‌تریم. با این بینش، تلاش می‌کند همه رفتارها و زندگی خانوادگی را به سوی کسب رضایت خداوند سوق دهد. ویژگی‌هایی نظیر: توکل، صبر بر مشکلات، تسلیم و رضا، همگی از آثار خداباوری در وجود انسان است که به خودی خود، فضای خانواده را آکنده از معنویت و رابطه قلبی با خدا خواهد نمود. نبود این اعتقاد یا ضعف آن، موجب ترس از مشکلات، غم و اندوه، پناه بردن به

پناهگاه های پوشالی و غیرخدایی می شود؛ اما انسانی که به صورت قلبی به وجود خدا و نصرت و یاری او یقین دارد، هیچ یآوری جز او برای خود نمی بیند: إلهی وَرَبِّی مَنْ لِّیْ غَیْرُکَ. (قمی، ۱۳۸۸).

۲. بی توجهی به معاد

یکی از باورهای مهم دینی که نقش ویژه ای در توجه به مسائل معنوی در خانواده دارد، اعتقاد به زندگی پس از مرگ است. امروزه، با وجود پیشرفت های علمی و کاهش مشکلات زندگی، اضطراب ها و نگرانی ها در خانواده ها رو به فزونی نهاده که بخشی از این مشکلات، در اثر احساس بی هدفی و احساس پوچی در زندگی است. (کارل یونگ، ۱۳۵۲).

باور به معاد، موجب ایجاد انگیزه و تشویق افراد برای تحمل مشکلات و انجام وظایف خانوادگی و توجه به امور معنوی در فضای خانواده است. قرآن کریم به پاداش های فراوان اخروی اشاره می کند که در صورت باور قلبی به آن، افراد برای دستیابی به آن، می کوشند تا رفتارهای خود را در مسیر رضایت الهی قرار دهند؛ از جمله فرموده: ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ یَطَافُ عَلَیْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِیْهَا مَا تَشْتَهِیهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْیُنُ وَأَنْتُمْ فِیْهَا خَالِدُونَ؛ [به آنها خطاب می شود]: شما و همسرانتان در نهایت شادمانی وارد بهشت شوید! [این در حالی است که] ظرف ها [ای غذا] و جام های طلایی [شراب طهور] را گرداگرد آنها می گردانند و در آن (بهشت) آنچه دل ها می خواهد و چشم ها از آن لذت می برد، وجود دارد و شما همیشه در آن خواهید ماند.

گاهی دیده می شود که افراد به دلیل مشکلاتی نظیر فقدان عزیزی یا معلولیت یکی از اعضا یا فقر اقتصادی، به گناهانی کشانده می شوند که آنها را از صراط مستقیم دور می کند یا لب به شکوه می گشایند و به کفر و الحاد کشیده می شوند. باور به معاد در افراد، موجب می شود مشکلات دنیا را در برابر آخرت، محدود و گذرا بدانند و با بصیرت به آنها بنگرند. در عرصه خانوادگی نیز زن و شوهر به امید ثواب الهی، صبر و تحمل می نمایند و این امر در فرایند استحکام بخشی خانواده بسیار مؤثر است.

بر این اساس، باید زن و شوهر با آموزه های دینی آشنا شوند و خداباوری و معادگرایی را در فضای خانواده حاکم نمایند و زندگی علی (علیه السلام) و حضرت زهرا (سلام الله علیها) را الگوی خود قرار دهند.

ب. جنگ نرم

امروزه، یکی از مهم ترین ابزارها برای تضعیف ثبات و امنیت اجتماعی و فرهنگی یک کشور، جنگ نرم است که تهدیدی بزرگ به شمار می رود؛ یعنی براندازی نرم و تلاش دشمن برای تسلط کامل در ابعاد مختلف بر جامعه. درحقیقت، جنگ نرم عبارت از هر اقدام غیرخشونت آمیز است که ارزش ها و هنجارهای جامعه را مورد هجوم قرار می دهد تا در صورت پیروزی، به تغییر در الگوهای رفتاری و خلق الگوهای جدید منجر شود که با الگوهای رفتاری نظام حاکم در تعارض است. (کرمی، ۱۳۸۷). حوزه تهدید در جنگ نرم، عرصه فرهنگی، سیاسی و اجتماعی است و برنامه ریزی های موجود در آن محصول ذهن نخبگان و کارشناسان است که بیشتر از روش القا و اقناع بر ذهن و تفکر مردم تأثیرگذار است. از جمله ابزارهای جنگ نرم در ایران عبارت است از:

۱. ماهواره

این رسانه، از قدرتمندترین رسانه های ارتباط جمعی در عصر حاضر است که می تواند به راحتی مرزهای میان کشورها و قاره ها را درنوردد. در جامعه ایران، با وجود هجوم های فرهنگی فراوان از سوی دشمنان، این رسانه بیشتر به عنوان ابزاری ضد ارزش های دینی و اسلامی، جلوه دارد. از سال ۲۰۰۵ میلادی به بعد، موج گسترده ای برای راه اندازی شبکه های ماهواره ای فارسی زبان ایجاد شد و در پی آن، ده ها شبکه فیلم و سریال های جذاب، مد و لباس، برنامه های تلویزیونی موسیقی و هرزه

نگاری، با هدف اثرگذاری بر مناسبات فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران به راه افتاد. (شفیعی سروستانی، ۱۳۹۱). از جمله اهداف این برنامه ها که مخاطب اصلی آن خانواده ها هستند، عبارت است از: ترویج خشونت، عادی سازی روابط دختر و پسر، ترویج آزادی های جنسی، آسان جلوه دادن طلاق و شیرین نشان دادن زندگی پس از طلاق، عادی سازی خیانت همسران (بهرروز، ۱۳۹۳)، بی بندوباری و نوشیدن مشروبات الکلی. همه این امور، به معنای حذف دین و معنویت از عرصه زندگی است. همچنین تغییر در سبک زندگی دینی، به ویژه حذف حجاب، از مهم ترین اهداف ماهواره محسوب می شوند. (کاوند، ۱۳۸۷).

۲. گسترش فرهنگ لذت جنسی

از جمله اموری که خانواده های غربی را به شدت آسیب پذیر نموده، گسترش بی بندوباری های جنسی است. تبلیغ آزادی های جنسی، یکی از دستاوردهای انسان محوری به جای خدامحوری در جهان غرب است؛ به این معنا که آدمی می تواند خارج از هر چهارچوب، تنها در بند غرایز زندگی کند. به دنبال این تفکر، علاوه بر روابط نامشروع زن و مرد، شکل های دیگری از انحرافات جنسی مانند همجنس گرایی، در جهان غرب ایجاد شده و ناهنجاری های فرهنگی، از طرق مختلف به دیگر کشورها تزریق می شوند؛ (حاجتی، ۱۳۹۹). درحالی که روابط انحرافی در جامعه، مشکلات بسیاری را برای خانواده ها ایجاد می کند. بر اساس فرهنگ اسلامی، به اشباع قانونی غریزه جنسی توجه شده و از لذت گرایی جنسی به معنای غربی آن، نهی گردیده است. به قول سعدی شیرازی:

دگر لذت نفس، لذت ندانی

اگر لذت ترک لذت بدانی

د. دنیاگرایی و تجمل پرستی

در سالیان اخیر، با رشد فناوری و افزایش رفاه طلبی، زندگی های ساده ستنی، تغییرات گسترده ای نموده، وسایل رفاهی گسترش یافته و بسیاری از افراد جامعه به دنبال امکانات بیشتر و بهتر هستند. این امر، موجب اصل قرارگرفتن امور دنیوی در برابر مسائل معنوی شده است؛ درحالی که خداوند دنیا را در اختیار بشر قرار داده تا بتواند به وسیله آن، توشه ای برای آخرتش برگیرد؛ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَهْلَهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا؛ ما آنچه را روی زمین است، زینت آن قرار دادیم تا آنها را بیازماییم که کدامشان بهتر عمل می کنند.

همچنین در مورد واقعیت زندگی دنیوی در قرآن کریم آمده است: اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا؛ بدانید که زندگی دنیا، تنها بازی و سرگرمی و تجمل پرستی و فخرفروشی در میان شما و افزون طلبی در اموال و فرزندان است؛ همانند بارانی که محصولش کشاورزان را در شگفتی فرو می برد؛ [اما] سپس خشک می شود؛ به گونه ای که آن را زردرنگ می بینی.

این آیه، ترسیمی برای برخی خانواده هاست که در تب و تاب کسب ثروت و تجمل گرایی قرار گرفته اند تا حدی که نه تنها خود، بلکه فرزندان شان را با سوق دادن در این مسیر، از فهم فلسفه اصلی زندگی چند روزه دنیا و امور معنوی محروم نموده اند. اگرچه گفته می شود گرایش به معنویات جزئی از فطرت انسان است، اما به گفته استاد قرائتی اگر دهانه ظرفی به طرف آسمان باشد، باران در آن وارد می شود؛ ولی اگر به طرف زمین قرار بگیرد، از نزولات آسمانی بهره ای نخواهد برد؛ چنین است انسانی که دهانه روحش به جانب مادیات باشد. بدیهی است که از باران معنویت الهی بی نصیب خواهد بود. (قرائتی، ۱۳۸۷).

ز. فقر

یکی از ارکان مهم خانواده، بخش اقتصاد و تأمین معیشت است. به همین دلیل، در برخی احادیث، برخورداری شوهر از دارایی نسبی، جزء معیارهای همسرگزینی قلمداد شده است. (حرّ عاملی، ۱۴۱۲). البته با جمع بندی روایات می توان ارزش هایی مانند: قناعت، کم هزینه بودن زندگی و پرهیز از تجمل گرایی را در کنار تلاش برای تأمین رزق، جزء اولویت های زندگی قرار داد. در روایتی آمده است: *مِنْ بَرَكَهٍ الْمَرْأَةُ خِفَةُ مَوْوَنَتِهَا*؛ (مجلسی، ۱۴۰۳)، سبک بودن هزینه های زن، موجب برکت اوست. اما به هر حال، مشکلات مالی می تواند باعث ایجاد دغدغه های ذهنی باشد و بر اساس روایات، گاه می تواند پایه های ایمان را به لرزه درآورد. امام علی (علیه السلام) در مورد تأثیر فقر اقتصادی بر جنبه معنوی زندگی انسان، به فرزندش محمد حنفیه فرمود: *فرزندم! از فقر بر تو می ترسم. از آن به خدا پناه ببر؛ چرا که فقر، دین آدمی را ناقص و عقل و فکر او را مضطرب و مردم را نسبت به او و وی را نسبت به مردم، بدبین می سازد. (نهج البلاغه، حکمت ۳۱۰).*

امروزه، به دلیل مصرفی شدن خانواده ها و افزایش تجمل گرایی، گاهی دیده می شود که مردان از عهده تأمین هزینه ها بر نمی آیند. گاه بر اثر زیاده خواهی ها، برخی به سوی درآمد حرام کشانده می شوند که یکی از مهم ترین آسیب های این مسئله و ورود لقمه های حرام به عرصه خانواده، گرایش به گناهان بیشتر است. امام صادق (علیه السلام) در این زمینه فرموده: *كَسْبُ الْحَرَامِ يُبَيِّنُ فِي الدُّرَيْهَةِ*؛ درآمد حرام، در فرزندان اثر [نامطلوب] می گذارد [و هدایت آنها را دچار مشکل می کند].

نقش معنویات در سبک زندگی خانوادگی از منظر قرآن و سنت پیشوایان معصوم (ع)

باورها و اندیشه ها که ریشه های سبک زندگی خانوادگی می باشند، نقش اساسی در زندگی خانوادگی دارند که مهم ترین آنها عبارتند از:

۱- اعتقاد به خدا

باور به خدا، همه رفتارها و زندگی خانوادگی را به سوی کسب رضایت خداوند سوق می دهد. فردی که خدا را ناظر و همراه خود و حتی از رگ گردن خود به خویش نزدیک تر می بیند: *«وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسُّوْسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ*؛ ما انسان را آفریدیم و وسوسه های نفس او را می دانیم، و ما به او از رگ قلبش نزدیک تریم» (ق/۱۶)، تلاش می کند تا در برخورد با اعضای خانواده و انجام وظایف خانوادگی، رضایت آنها را جلب نماید. توجه به عدالت خدا، اینکه هیچ ظلمی را روا نمی دارد و حق هیچ مظلومی را ضایع نمی کند، زمینه شناخت دیگری برای مهار رفتاری اعضای خانواده است. هرچه این حالت قوی تر باشد، مشکلات فرد کمتر خواهد بود.

توجه به صفات خداوند، از جمله رحمت و مهربانی گسترده، توانایی نامحدود و... آثار مثبت بر زندگی فرد و جنبه های خانوادگی او بر جا می گذارد و عطاوت و رحمت اعضای خانواده نسبت به هم بیشتر و زمینه پیشگیری و حل بسیاری از مشکلات می گردد. بنابراین، توکل بر خداوند در همه امور زندگی از آثار ایمان به خداوند است که خانواده را در برابر مشکلات یاری می رساند.

۲- اعتقاد به رسالت و نبوت

نقش باور به اصل نبوت و امامت در زندگی خانوادگی به دو بُعد باز می گردد: اولین بُعد آن آموزش امور دینی است که مهم ترین آنها شناخت تعالیم دین پس از کلام خداوند، احادیث پیشوایان معصوم (ع) و الگوپذیری از آنان در ابعاد مختلف زندگی مخصوصاً زندگی خانوادگی است؛ مانند گزینش همسر، مهریه و جهیزیه، مراسم ازدواج، روش برخورد با فرزندان، با همسر، والدین و... می باشد.

۳- اعتقاد به معاد و زندگی پس از مرگ

مهم‌ترین آثار باور به معاد و زندگی پس از مرگ در خانواده این است که اعتقاد به پس از مرگ، خانواده را متوجه اهداف پایداری می‌کند که موجب پیوند بیشتر اعضای خانواده می‌شود. بر این اساس، بر اثر باور نداشتن به معاد، خانواده به کارکردهای محدود زندگی خانوادگی اکتفا می‌گردد و خانواده در اثر بی‌هدفی به راحتی به جدایی و انحلال کشیده می‌شود. اثر دیگر آن است که باور به زندگی پس از مرگ می‌تواند فرد را در رویارویی با مشکلاتی همانند فقدان عزیزی یا معلولیت یا مشکلات بسیار شدید اقتصادی در آرامش روانی یاری دهد. سومین اثر اعتقاد به معاد در زندگی خانوادگی، مهارکنندگی و بازدارندگی آن می‌باشد. باور به معاد و یادآوری عواقب به تعدی حقوق دیگران، فرد را تا حدی از رفتارهای نامناسب باز می‌دارد. در این مورد، قرآن به افراد مؤمن هشدار می‌دهد که خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن سنگ و انسان‌هاست، حفظ کنند (التحریم/ ۶). همچنین در سخنان پیشوایان معصوم (ع) به عواقب بدرفتاری با همسر اشاره شده است (مجلسی، ۱۴۰۳)، که توجه فرد به این عواقب ناخوشایند در زندگی آخروی می‌تواند آنان را از رفتار نامناسب بازدارد.

ب) نقش معنویات در امر تشکیل خانواده و ازدواج

ازدواج امر مقدسی است که قرآن برای تشکیل و قداست آن، اهمیت ویژه‌ای قائل است و همگان را به این امر فراخوانده، به آن تشویق نموده است؛ چنان که می‌فرماید: «وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنَّ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْظِمُهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ» مردان و زنان بی‌همسر خود را همسر دهید. همچنین غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را. اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند از فضل خود آنان را بی‌نیاز می‌سازد؛ خداوند گشایش‌دهنده و آگاه است» (التور/ ۳۲).

این آیه به همه پدران و والدین تأکید می‌کند که باید به امر ازدواج دختران و پسران مجرد همت گمارند و آنان را دعوت به ازدواج کنند و تنها به دلیل مشکلات از تشکیل خانواده نهراسند، چرا که خداوند وعده گشایش داده است.

همه اولیای دین اسلام (ع) ازدواج را امری مناسب می‌دانستند، چنان که رسول خدا (ص) در حدیثی می‌فرماید: «مَا بَنَى فِي الْإِسْلَامِ بَنَاءً أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنَ التَّزْوِيجِ» در اسلام هیچ بنایی محبوب‌تر از ازدواج نزد خداوند نیست» (حرّ عاملی، ۱۴۰۹).

نیز از پیامبر خدا (ص) نقل شده که هر کس آیین فطری مرا دوست دارد، به سنت من گرایش پیدا کند و نکاح از سنت من است (طبرسی، ۱۳۷۲). نیز می‌فرماید: «ای جوانان! هر کس قدرت جنسی دارد، ازدواج کند؛ زیرا ازدواج برای حفظ چشم و فرج بهتر است و هر کس توانایی مالی ندارد، روزه بگیرد؛ زیرا روزه برای او شکننده شهوت است». از سعید بن جبیر نقل است که «ابن عباس در سفر حج به من برخورد. از من پرسید: ازدواج کرده‌ای؟! گفتم: نه. گفت: برو ازدواج کن. سال دیگر به من برخورد، پرسید: ازدواج کرده‌ای؟! گفتم: نه. گفت: برو ازدواج کن؛ زیرا بهترین این امت، یعنی پیامبر از همه بیشتر زن داشت» (همان). ابوهیره گوید: «اگر یک روز از دنیا مانده باشد، خدا را به همراه همسر ملاقات می‌کنم. از پیامبر خدا شنیدم که: بدترین شما مجردین شما هستند و فرمود: کسی که دارای فرزندی است و قادر است که او را همسر بدهد و ندهد و حادثه‌ای پیش آید، گناه او بر هر دوی ایشان است» (همان) و نیز پیامبر (ص) می‌فرماید: «چهار طائفه‌اند که خداوند آنها را لعن می‌کند: کسی که برای فرزنددار نشدن ازدواج نکند و مردی که خود را شبیه زنان کند و زنی که خود را شبیه مردان کند و کسی که مردم را گمراه کند، یعنی آنها را مسخره کند و به بیچاره‌ای بگوید: بیا تا ترا عطا کنم. وقتی که آمد، به او بگوید: چیزی ندارم و به نابینا بگوید: از حیوانی که جلوت هست، احتیاط کن و حال آنکه حیوانی نیست و به کسی که سراغ خانه‌ای می‌گیرد، نشان غلط می‌دهد» (همان).

پیشوایان معصوم (ع) در عین اهتمام به رشد و تکامل معنوی، به دنبال دنیاگریزی و رهبانیت نبودند و به افراد تأکید می‌کردند که ازدواج نه تنها با معنویت تعارضی ندارد، بلکه در رشد آن بسیار مؤثر است؛ مثلاً امام صادق (ع) به زنی توصیه می‌کند که

حتماً ازدواج کند؛ زیرا اگر رهبانیت و دوری از ازدواج در معنویت تأثیر مثبت داشت، شخصیتی مانند حضرت فاطمه (س) در این جهت پیش گام بود: «انصرَفِي فَلَوْ كَانَ ذَلِكَ فَضْلاً لَكَانَتْ فَاطِمَةُ أَحَقَّ مِنْكَ» (همان).

از مهم‌ترین سبک پیشوایان معصوم (ع) در ازدواج و تشکیل خانواده، بی‌اعتنایی به امور مادی و تکلفات و رویارویی آسان و معمولی آنان با ازدواج است، به گونه‌ای که هم خود به آسانی ازدواج کردند و هم در ترویج فرزندان از تکلف پرهیز می‌نمودند. در مسأله مهریه و جهیزیه روش متعادل و معقولی را داشتند، مهریه حضرت زهرا (س) یک ذره بود و قیمت آنکه مبلغ حدود پانصد درهم بود، فروخته شد که با بخشی از قیمت آن جهیزیه‌ای به شرح ذیل تهیه گردید: «یک پیراهن، یک روسری بزرگ، یک حوله سیاه خیبری، یک تختخواب ریسمانی، دو عدد تشک که یکی از پشم گوسفند و دیگری از لیف خرما پر شده بود، چهار عدد بالش، یک پرده پشمینه، یک قطعه حصیر و بوریا، یک عدد آسیای دستی، یک طشت مسی، ظرف چرمی، یک مشک برای آبکشی، یک کاسه برای شیر، یک آفتابه، یک سبوی سبزفام، چند کوزه سفالین» (طوسی، ۱۳۸۸).

امام علی (ع) نیز جهت ازدواج چیزهایی به این شرح برای خانه خود تهیه کرد: «چوبی میان دو دیوار خانه نصب نمود که لباس‌ها را بر آن بیاویزند. یک پوست گوسفند و یک متکا که از لیف خرما پوشیده بود و خانه را با مقداری شن نرم فرش کرد» (مجلسی، ۱۴۰۳).

۶- نتیجه گیری

معنویت، نقش بسزایی در کامیابی و سعادت یک زندگی مشترک دارد و می‌تواند با حل مشکلات و برطرف کردن نارسایی‌های نظام خانواده و اجتماع انسان را به هدف عالی تشکیل خانواده و زندگی برساند. در واقع، معنویت به زندگی انسان معنا می‌بخشد به‌طوری‌که در خانواده‌ای که ایمان اصل قرار داده شود و محور زندگی مشترک بر معنویت قرار بگیرد و زندگی مشترک بر پایه معیارهایی که اسلام و قرآن عنوان می‌کنند، پایه‌ریزی شود، دستیابی به ازدواج موفق امکان‌پذیر شده و موجب خوشنودی خداوند و پیامبر اسلام (ص) و همچنین، تحسین دیگران می‌شود.

معنویت، نقش بسزایی در کامیابی و سعادت یک زندگی مشترک دارد و می‌تواند با حل مشکلات و برطرف کردن نارسایی‌های نظام خانواده و اجتماع انسان را به هدف عالی تشکیل خانواده و زندگی برساند. در یک ازدواج زن و مرد؛ به‌عنوان زن و شوهر در کنار یکدیگر قرار گرفته و زندگی مشترک خود را شروع می‌کنند.

تناسب زوجین در ابعاد معنوی و شخصیتی می‌تواند به خوشبختی و موفقیت طرفین منتهی شود و با توجه به تأثیر رفتارها و تربیت خانوادگی افراد در زندگی جدید، مد نظر قرار دادن پیشینه خانوادگی طرفین اهمیت بسزایی در موفقیت زندگی دارد. ازدواج‌هایی که با اصل قرار دادن معنویت شکل می‌گیرند از شیرینی و حلاوت بیشتری برخوردار هستند چراکه ایمان جاذبه و کشش نیرومند و قوی میان طرفین را به عزت و انسانیت سوق می‌دهد این درحالی است که در فضای معنوی طرفین خداوند را حاضر و ناظر بر اعمال، رفتار و گفتارشان می‌دانند و در صحبت‌هایشان صداقت دارند و همچنین صادقانه از رویاهایشان برای زندگی آینده صحبت می‌کنند و در صورت برخورد با مشکلات عمیق‌تر و منطقی‌تر برخورد می‌کنند.

در چنین خانواده‌هایی ارتباطات عمیق و صمیمی است، هم‌دلی وجود دارد، سنت‌های غلط و تجمات از بین می‌رود و موضوع ساده کردن ازدواج مورد توجه قرار می‌گیرد چراکه سیر پرورش شخصیت افراد به سمت تکامل است و فضائل اخلاقی و انسانی در رأس قرار می‌گیرد. بی‌اعتنایی و بی‌توجهی افراد به معنویت می‌تواند مشکلات و موانعی را در زندگی مشترک ایجاد کند چراکه این نوع روابط بسیار سست و شکننده‌اند و رابطه‌ها هر روز کمرنگ‌تر می‌شود، طرفین خود را ملزم به رعایت تعهدات اخلاقی نمی‌بینند، خود را در چهارچوب ازدواج و خانواده قرار نمی‌دهند، دچار لغزش و اشتباه می‌شوند، به خواسته‌های یکدیگر توجهی ندارند و در این صورت است که عملکردها موجب مخالفت طرفین می‌شود.

منابع

- ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی، مناقب آل ابی طالب، قم، علامه. ۱۳۷۹
- بهروز، محمدرضا، ۱۳۹۳، نگاهی به پیامدهای زیان بار ماهواره در خانواده، ره توشه راهیان نور، رمضان.
- حاجتی، میر احمدرضا، ۱۳۹۹، عصر امام خمینی (ره)، قم، بوستان کتاب.
- شفیعی سروسستانی، ابراهیم، زن؛ نظام سلطه و رسانه‌ها، دین و رسانه (وابسته به اداره کل پژوهشهای اسلامی رسانه سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران). ۱۳۹۱
- شیخ حرّ عاملی، ۱۴۱۲، وسائل الشیعه، قم، مؤسسه آل البيت،
- صانعی، سیدمهدی، ۱۳۷۹، نقش الگوسازی در رشد و سقوط انسان، فصلنامه دانشکده الهیات و معارف مشهد، شماره ۴۷ و ۴۸
- طبرسی، ابونصر حسن بن فضل. ۱۳۷۲، مکارم الأخلاق. قم: منشورات الرضی.
- طوسی، محمد بن حسن. ۱۳۸۸. الأمالی. ترجمه صادق حسن‌زاده. قم: اندیشه‌های هادی.
- عاملی، شیخ حر (محمد بن حسن)، ۱۴۱۶ «تفصیل وسائل الشیعه إلى تحصیل مسائل الشریعه»، تحقیق مؤسسه آل‌البیت (ع) لإحياء التراث، چاپ سوم، قم، جمادی‌الاولی.
- قرائتی، محسن، تفسیر نور، ۱۳۸۷ تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن
- قمی، عباس، ۱۳۸۸، مفاتیح الجنان، ترجمه حسین انصاریان، قم، دارالعرفان،
- کارل گوستاو یونگ، ۱۳۵۲، روان‌شناسی و دین. مترجم: فؤاد رحمانی. چاپ اول. تهران. انتشارات فرانکلین
- کاوند، رضا. مطالعه کیفی نحوه دریافت شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان، رساله کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه علوم اجتماعی. ۱۳۸۷
- کرمی، مسعود. قابلیت‌های سیاسی بسیج و سرمایه اجتماعی. مجموعه مقالات قدرت نرم. جلد دوم. تهران: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج. ۱۳۸۷
- کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۳۶۳، الکافی، تهران، دار الکتب الاسلامیه.
- مجلسی، محمدباقر. ۱۴۰۳، بحار الأنوار. بیروت: مؤسسه الوفاء.
- نهج البلاغه. ۱۳۸۳. ترجمه دشتی. قم: مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین (ع).
- نوری طبرسی، حسین، ۱۴۰۸، مستدرک الوسائل، قم، مؤسسه آل البيت

Brandt, S. (2020). Religious and marital satisfaction: couples that pray together, stay together. From <http://www.Irandoc.ac.ir>.

Demir, M. (2018). Sweetheart, you really make me happy: Romantic relationship quality and personality as predictors of happiness among emerging adults. *Journal of Happiness Studies*, 9(2), 257-277.

Ofofwe, C. E. & Ofili, A. N. & Ojetu, O. G. & Okosun, F. E. (2013), Marital satisfaction, job satisfaction and psychological health of secondary school teachers in Nigeria, 5(4), 663-668.

Examining the harms of marriage in not paying attention to spirituality from the perspective of Quran and narrations

Zahra Mokhtari

Second-level undergraduate student, Umm al-Binin seminary, Khadijah Kobari, Hirmand city

Abstract

Spirituality gives meaning to human life in such a way that in a family where faith is the main thing and the center of common life is based on spirituality and common life is based on the criteria stated by Islam and Quran, achieving a successful marriage becomes possible and causes the pleasure of God and The Prophet of Islam (pbuh) and also, is admired by others. Therefore, the purpose of this research is to examine the harms of marriage in not paying attention to spirituality from the perspective of the Qur'an and narrations using the method It has been descriptive-review and reliable library sources. The results of the research findings indicate that people's indifference to spirituality can create problems and obstacles in their common life, because these types of relationships are very weak and fragile, and the relationships become weaker day by day, the parties do not see themselves as obliged to comply with moral obligations. They don't place themselves in the framework of marriage and family, they stumble and make mistakes, they don't pay attention to each other's wishes, and this is the case. The actions cause the opposition of the parties.

Keywords: Quran, spirituality, marriage